

UTTALELSE VEDRØRENDE SØKNAD OM MIDLERTIDIG DISPENSASJON FRA KYSTSONEPLAN FOR ETABLERING AV NY HAVBRUKSLOKALITET VED YSTEBY/BERGAN – KÅFJORD KOMMUNE.

Innledningsvis vil jeg vise til noen foreløpige innspill, som jeg sendte i mars, april og noe i mai som bakteppe for saken. I sammenheng med saken vil jeg vise til bl.a. følgende:

- Under prosessen med utvikling av en interkommunal kystsoneplan for kommunene Kåfjord, Lyngen og Storfjord 2013-2015 ble området Ysteby/Bergan foreslått for havbruk, men avist både av kommunestyret og av regionale myndigheter/institusjoner som er del av saksbehandling innenfor havbruk. Jeg synes det er påfallende at det nå blir lagt opp til en omkamp på saken om dispensasjon fra gjeldende kystsoneplan. Dette til tross for at det har skjedd mye bl.a. innen forskning relatert til sykdom, lus, påvirkning av vilt levende marine ressurser og økosystemet, bunnfauna og - topografi, mv. som tilsier at en generelt bør være varsom med økning av biomasse i åpne anlegg i fjorder og mer delvis lukkede topografisystemer langs kysten. Et annet forhold som fortøner seg noe merkelig er at kommunen i høringsbrevet pkt 2 skriver følgende: **«Om det skal gis dispensasjon må det regnes med at saken må utredes forholdsvis grundig for at en slik dispensasjon ikke skal stoppes av fagmyndighetene. Det må gjennomføres en konsekvensutredning for lokaliteten hvor man ser konsekvensene i sammenheng med resten av Lyngenfjorden/-bassenget i sin helhet. Det må gjøres vurderinger av lokale fiskeriinteresser, lokal bruk, samisk tradisjonell bruk, påvirkning på ville fiskeribestander og andre temaer. En slik dispensasjon vil være forholdsvis omfattende og tidkrevende. Det må gjennom høring innhentes uttalelse fra lokale og regionale fiskeriinteresser og fagmyndigheter. Eventuelle utredninger gjennomføres av søker.»** Da saken har en historikk (jmf. kystsoneplan-tidligere konflikter) og at det her er spørsmål om dispensasjon, vil jeg sterkt anbefale at overnevnte avklares før eventuelle spørsmål om dispensasjon vurderes.
- Når det gjelder selve søknaden fra Lerøy Aurora AS – hvor kartmateriale for søknaden kan tolkes dit at de skulle ha landfeste på vår eiendom - ble jeg ved en ren tilfeldighet gjort oppmerksom på saken. I ettertid registrer jeg også at det fram til nå har vært og er sterk motstand mot søknaden om dispensasjon – fra ulike deler av befolkningen og med forskjellige begrunnelser - bl.a. gjennom sosiale media, oppslag i lokal, regional og deler av nasjonal presse, mv. For Lyngenbassenget med sidefjorder vil også etnisk sammensetning i befolkning og økt identitet være av betydning i saken. Jeg er for øvrig i tvil om begrunnelse og forutsetning for dispensasjon er tilstede i forhold til lov, forskrifter og plandokumenter.

Før jeg kommenterer selve søknaden og grunnlaget for den vil jeg gi noen betraktninger bl.a. angående fiskesykdom, lus, fiskevelferd, lokalitetsstruktur, mv. i havbruksnæringen relatert til enkelte regioner nasjonalt. Uten å gå inn i detaljer kan situasjonen oppsummeres som følger:

- Store områder i tidligere Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland har over tid vært og er fortsatt i rød sone (tetthet av lakselus), noe som betyr at de må bygge ned biomassen i havbruket. I tillegg har området hatt og har fortsatt store problemer med gamle og nye fiskesykdommer, som har hatt sitt utgangspunkt i området og gradvis er spredt til øvrige landsdeler. Årsaken til den situasjonen kan bl.a. tilbakeføres til starten av havbruket med utvikling av en ugunstig lokalitetsstruktur, manglende samarbeid innenfor næringen og mellom aktører i næringen og ulike forvaltningsmyndigheter /forsknings- og utdanningsinstitusjoner, driftsmessige utfordringer, m.fl.

- I enkelte områder har fiskesykdom fått konsekvenser for omsetning av villfisk i nærmarkedet. **Flere større selskaper har derfor over flere år etablert seg i andre regioner og andre har planer om det. For øvrig er det påvist mye lakselus ikke bare på laks, men også på sjøørret i regionen. Trafikklys modellen vil også etter hvert omfatte ikke bare lus, men også økosystemet generelt – bl.a. konsekvenser av økning av næringssalter fra havbruk.**
- I følge Fiskehelserapporten for 2021 er det betydelige helse – og velferdsutfordringer i norsk fiskeoppdrett. Siterer fra rapporten: «**Selv om det gjøres stor innsats i næringen både når det gjelder behandling mot lus og til dels bekjempelse av sykdom, så blir ikke den overordnede situasjonen bedre. Det tyder på at det må tas andre og mer strukturelle grep**». Når det gjelder dødelighet er det store forskjeller mellom regionene – hvor produksjonsområde Ryfylke til Stadt har størst dødelighet. I deler av samme område er det også betydelige problemer mellom oppdrett og sjøørret.
- Oppdrett av laks/regnbuørret i sjø startet som kjent på Hitra/Frøya i 1970/-71. Undertegnede fikk god erfaring med utvikling/forvaltning av fiskeri – og havbruksnæringen som bl.a. fiskerisjef fra 1975, engasjement i NTNU og regiondirektør i Fiskeridirektoratet region Trøndelag. Etter starten ble lokalitetsstrukturen endret gradvis i omlag 10 årspersoder og spesielt i 1990 årene gradvis utflagging av havbruk fra viktige og dels konfliktfylte fjorder, sund og nære kystområder. Fra 1988/-89 som første region i landet innføring av krav om generasjonsadskillelse, brakklegging og avstand mellom lokaliteter. Det hører med at spesielt områder vest og sør for Trøndelag var skeptiske. FOS- konkurransen, oppmyking av eierstrukturen i havbruket, innføring av fartøyskvote for kystfiskeflåten (1988/-89) og gradvis avvikling av Fiskeriavtalen med staten fra primo 1990- årene, endret spesielt utvikling av havbruksnæringen og også deler av fiskerinæringen. Ut fra situasjonen for næringene og vurdert i ettertid synes jeg disse tiltak var nødvendige og riktige. Fra 2003 fikk vi satt i gang et forsøk med ny forvaltningsmodell for havbruk kalt Trøndelagsmodellen (samordning, reduksjon av ulik praktisering av lovverket og effektivisering av forvaltning). Prosjektet ble avviklet 2007/2008 som følge av regionreformen, til tross for meget gode resultater etter ekstern evaluering.
- Trøndelag har alltid vært fremst i landet med hensyn til utvikling av næringen i forhold til produktivitet, foredlingsgrad, sysselsetting, lønnsomhet, opprettholdt rimelig god eierstruktur med lokale/regionale eiere, lokalt/regionalt lokalisert hovedkontor og høy grad av innovasjon, og i tillegg utviklet en stor og lokaleid servicesektor og avledete virksomheter med landsdekkende og internasjonalt marked.
- Ut fra erfaringer i
 - Vest/sør for Stadt med nedgang og svak utvikling av fjord- og kystfiske og manglende innovasjon i utvikling av bærekraftig havbruk.
 - Vest/nord for Stadt har foreløpig potensiale for vekst, men ikke i bl.a. fiskerike og konfliktfylte fjorder. Fra deler av Møre og Romsdal, spesielt fra Trøndelag og i deler av nordlige landsdeler har innovasjon i næringen opp gjennom havbrukshistorien vært meget sterk.

Kåfjord kommune bør derfor være meget varsom med å bidra til å øke biomassen i oppdrett i området som vil kunne svekke områdets attraksjon, image, omdømme og framtidig grunnlag for allerede viktige næringsaktører med nasjonalt og internasjonalt marked. **Lyngfjorden er helt unik – både nasjonalt og internasjonalt - hva angår etnisk sammensetning av befolkningen, marine ressurser, natur (daler/alpelandskap), kultur, historie og tradisjon.** Framtiden ligger derfor i utvikling av andre virksomheter som ikke svekker områdets unike kvaliteter. **Både historien og erfaring viser at framtidig**

vekst og verdiskapning i havbruk i nåværende form ikke vil kunne skje i konfliktfylte områder (fjorder og nære kystfarvann).

For Lyngenbassenget med sidefjordene Storfjord og Kåfjord og relatert til søknaden inklusiv gjeldende kystsonenplan spesielt, savner jeg en grundigere vurdering av nytteeffekt i forhold til konsekvenser på kort og lengre sikt. I det etterfølgende vil jeg – uten å gå for mye i detaljer – anføre følgende:

1. Lyngen fjorden med sidefjordene Storfjord og Kåfjord er en av landets mest fiskerike fjorder med stort artsmangfold og med viktige **innsigs – og gyteområder**. Tidligere undersøkelser av Havforskningsinstituttet HI viser at Lofoten er i kategori A og Lyngenfjorden i kategori B. I tillegg til mer tradisjonelle arter som bl.a. torsk, sei, uer, kveite, steinbit, ulike flyndre arter, steinbit, m.fl. er det også betydelig mengde med sjøørret og innsig av laksefisk mot lakseførende vassdrag som Skibotnelva, Manddalselva og Birtavarre elva. I tillegg vil oppdrett både direkte og indirekte kunne påvirke rekefiske i fjorden, som er en merkevare nasjonalt. Langs hele av kommunens kystområder er det innsig av en rekke marine ressurser i et område fra strandlinjen langt ut mot sentrum av fjorden. Her er også gode meier for drift med både garn, jukse, snik, line og dels også not, m.v.. Dette gjelder også i høyeste grad den aktuelle omsøkte lokaliteten i Ysteby/Bergan.
2. Når det gjelder avkastning og bruken av fjorden er den meget viktig for næringsfiske, fritidsfiske og for reiselivsselskaper, inklusiv turistfiske. Angående turistfiske er dette meget viktig for hele regionen. Fra andre områder er det registrert en tilbakegang i mengde og dels kvalitet (spesielt seiressurser). **Å opprettholde området som attraktivt for unge til å bosette seg i kommunen, for tilflytting og for økt bolyst er avhengig av bl.a. bevaring av naturmangfold, biologisk mangfold og produktiv fjord for bl.a. fritidsfiske.**

I søknaden fra Lerøy Aurora AS nevnes at dette vil gi økt sysselsetting i kommunen, noe jeg stiller meg meget tvilende til. Det er ikke på sjøanlegg den store sysselsettingen er, men i de områder som har slakting/foredling og hvor servicesektor/avledet virksomhet er lokalisert. **Erfaring viser at ansatte på sjøanlegg – som i stor grad jobber i turnus – stort sett kommer fra andre områder i og utenfor regionen. Havbruket er i høy grad etter hvert blitt en kunnskapsnæring (teoretisk og praktisk). Spesielt på merdkanten – hvor verdiene skapes - ønsker selskapene å ansette de mest kompetente praktisk og teoretisk.**

3. Når det gjelder **Konsekvensutredning og ROS analyse av 2014 (revidert)**, peker de på at konsekvensene av bl.a. tekniske inngrep som oppdrett innebærer vil være negativt for dette unike området. I tillegg påvirkning (direkte/indirekte) av gyteområder, vil sjøoppdrett også hindre og påvirke naturlig innsig av ulike marine ressurser, inklusiv ulike arter av sjøpattedyr som er en attraksjon i seg selv. Et annet forhold er også eventuelt stedegne stammer og påvirkning også av disse. For øvrig bør en uavhengig av denne aktuelle saken få utarbeidet grunnkart for Lyngenbassenget med sidefjorder – bunntopografi (terskler), ulike bunnforhold, bonitet, strømforhold (bunn, i vannsøylen, overflate), m.m.
4. **Etnisk sammensetning av befolkningen i Kåfjord kommune og i Lyngen/Storfjord område.** Området er et historisk kjerneområde for reindriften – , sjøsamisk og kvensk befolkning hvor utnyttelse av de marine ressursene har vært og fortsatt er meget viktige og avgjørende for bosetning og bolyst. I følge den anerkjente justitiarius Carsten Smith – som også var leder for Høyesterett – har Fosen-dommen endret den rettslige situasjonen også for sjøsamene både nasjonalt og i forhold til FNs konvensjon. Selv om kvenbefolkningen foreløpig ikke har det samme juridiske bakteppe som samene, har også de hatt og har en viktig og betydelig kulturhistorisk bruk av fjordområdet. Jeg har som de fleste i området både sjøsamiske og kvenske aner og i min oppvekst brukte foreldrene og besøkende både norsk, samisk og finsk/kvensk i daglig tale.

Spørsmålet om konsekvensene for ulike etniske grupper i utvikling av ulike type næringer - inklusiv havbruk- har stadig fått større fokus internasjonalt både i FN og etter hvert i lovgivningen i enket land. Dette gjelder bl.a. Norge, Canada og det nye regimet i Chile har signalisert om at de skal ta større hensyn til urbefolkningen. Chile er dag en stor produsent (nest etter Norge) med 20-25 % av verdenskvantum av oppdrettslaks/-ørret.

5. **Etter min vurdering er og kan søknaden bli en meget viktig prinsippsak som kanskje også kan havne i rettsapparatet. Dette håper jeg at man unngår og ikke kommer i samme situasjon som enkelte kommuner i Fosen som har brukt betydelige økonomiske og personellmessige ressurser i vindkraftsaken.**
6. **Ut fra de alvorlige konsekvensene for områdets egenart, kultur, historie og tradisjon, marine ressurser, og framtidige trender i og lokalisering av tradisjonell havbruk vil jeg anbefale at søknaden om dispensasjon ikke innvilges.**

Med vennlig hilsen

Alf Albrigtsen

Olderdalsveien 818

9146 Olderdalen

Tlf: 952 85 445